

KUSIĆ SIĘ (230) *vb impf*

się (143), się (87).

inf kusić się (56). ◇ *praes 1 sg* kuszę się (3). ◇ *2 sg* kusisz się (4). ◇ *3 sg* kusi się (42). ◇ *1 pl* kusi(e)my się (2). ◇ *2 pl* kusicie się (2). ◇ *3 pl* kuszą się (13). ◇ *praet 1 sg m* -(e)m kuścił się (1). ◇ *2 sg m* kuśleś się (1). ◇ *3 sg m* kuścił się (29). *f* kuściła się (2). *n* kuściło się (5). ◇ *1 pl m pers* kusiliśmy się (1) *SkarŻyw*, -(e)chmy się kusili (1) *RejPs*. ◇ *3 pl m pers* kusili się (32). ◇ *fut 3 sg m* kusić się będzie (2). ◇ *3 pl m pers* kusić się będą (1). ◇ *imp 1 sg* niech się kuszę (1). ◇ *2 sg* kuś się (3). ◇ *3 sg* niech się kusi (2). ◇ *con 2 sg m* byś kuścił się (1). ◇ *3 sg m* by się kuścił (12). *n* by się kuściło (4). ◇ *3 pl m pers* by się kusili (5). ◇ *impers praet* kuszono się (1). ◇ *part praes act* kuszac się (5). ◇ *part praet act* kusiwszy się (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Usiłować, próbować czegoś dokonać; conari (aliquid), moliri, tentare Mącz, Cn; aspirare Mącz; adlaborare, adniti omni ope, contmdere, omnia experiri, intendere, (e)laborare (ob)niti, sudare Cn (121):* A kożdemu z nich podawał/ Aby on łnop [rózg] całkiem złamał. Ale gdy się prozno kuśili/ Nic temu nie vczynili *BierEz* 14; *RejZwierz* 7v; *Mącz* 36c, 63b [2 r.], 229c, 449a; *GórnDworz* 18v, N4v; *PapPrPan* S; Kuścił fię iefzczę trzeci raz czárt/ ony iey niepokoie czyniác *SkarŻyw* 225, 56 [2 r.], 152, 333; *Phil* R; Skořztuy iedno/ to prośbą/ to drugie groźbami/ Iáko możefz ták fię kuś *GosłCast* 27; *WujNT Act* 26/21; żeby kto przeciw ninieyfzym Conřiticiam y ordynáciiéy przez które ofoby nieřmiał fię kuścić *SarnStat* 924, 193; *KlonFlis* E3.

kusić się czego (2): *SienLek* 167v; Wiára/ przeřzli morze czerwone iáko po řuchey ziemi: czego kuśiřwřzy fię Egypcyánię/ byli zátopieni. *WujNT Hebr* 11/29.

kusić się na co (2): Bowiem kto fię ná ten hárc namocnieyfzy kuśi/ Vřrzyřf álic zá řiodło kářdy wypářć muři. *RejWiz* 28v. *Cf Ze zdaniem.*

kusić się o co (56): *RejPs* 66; *RejJóz* H8v; nyektorzy brácyá [...] wyelebne biřkupy [...] z ich řtopnyá zrzucáya/ álbo o to řye kuřłá *KromRozm III* P3v; *GliczKřiqř* N6; *RejWiz* 28, 71v, 77v, 87v, 120, 136v, 181v; *BibRadz II* 141c *marg*; *Mącz* 222b, 229d [3 r.], 448d [2 r.], 492b; *KuczbKat* 1; *WujJud* 134; *ModrzBaz* 8, 27; *SkarJedn* 184; *KochPs* 205; *SkarŻyw* 13, 31, 308, 391; Zá czym fię vtwierdza mowá nářzá (ktorey nie ma czym zborzyć X. K. choćiař fię oto kuśi) *CzechEp* 356; ále fię Biřkupowie v Ceřářzow Řzymřkich/ ná nię [zwierzchnořć] zdobywáli. Iáko oto kuścił fię naypierwey Konřtántynopolitański Biřkup v Maurycego Ceřářzá *NiemObr* 61; *ActReg* 171; *KochFrag* 52; nigdy Luter / áni řaden z tych Ewángelikow/ czártá wygnác nie mořł: choć fię o to niektorzy kuśili *WujNT* 478; *SarnStat* 60, 194; Nigdy řaden heretyk/ áni Żyd/ áni Turczyn cudá řadnego prawđřiwego nie vczynił; y gdy fię o nie kuśili/ wielce byli poháńbieni. *SkarKaz* 418a, 418a. *Cf Ze zdaniem.*

kusić się czym [= przy pomocy czego] [*w tym: o co czym* (1)] (2): *Leop Ex* 8/18; kuścił fię oto modlitwámi/ pořty/ iáłmuřnámi/ y řzukánim przyczyny ludzi řwiętych do Pána Boga *SkarŻyw* 13.

cum inf (36): Y to řzalon kto fię kuři/ Vydř onego co być muři. *BierEz* Lv; *BibRadz Act* 16/7; Henrykus Křiąřę Brunřřwřckie/ kuřił fię dobywác zámku řwego Wolfebutelá *BielKron* 224, 7v, 224, 312; *GrzegRóżn* Ov; *KwiatKřiqř* F3, L; *Mącz* 404b, 448d; kuřzá fię niektorzy zniewolić pocřćiwe řercá *GórnDworz* Bb4v; *BiałKat* 236; *RejZwierz* 250; *BudBib Deut* 4/34, 1.Reg 7/13; *MycPrz I* [C]2v;

*BudNT Act 8/26; PaprPan Ee4v; ModrzBaz 88v; SkarŻyw 305, 364; StryjKron 447; CzechEp 4, 12, 220; CzechEpPORz *3; NiemObr 142; Gdy pod láfy mownemi śpiewać się kuśiemy/ Dworna Echo przydrzeźnia KlonŻal Bv; GrabowSet V3; KołakCath C4; kuśili się iść [tentebant ire] do Bithyniei: ále im nie dopuścił Duch Ieufow. WujNT Act 16/7, Act 9/26; ktorzyby kuśili się przeciwko takowému porządku to czynić/ zá załtoną iákiéykolwiek mocy y władzý. SarnStat 179 [idem] 236; PaxLiz Cv.*

*Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami i odpowiednikami: o to (16), na to (1); aby (7), jakoby (4), by (2), jesliby (2), żeby (2), do czego (2), o co (1), czym (1), iż (1)] (23): BierEz Pv [2 r.]; niektorzy też kufilisię oto ielliby⁸⁰ ftrachem mąk wiecznych mogli z ie⁸⁰ rozpaczy zegnać. MurzHist P4v; LubPs S5; RejWiz 94; Leop Ex 8/18; SarnUzn D4v; RejZwierc 250; BudNT przedm C6v; Hipoteus on co się o to pilnie kuśił/ By Achileśa zabił sam gárdło dąć musiał PaprPan L2v; Kuśił się potym Cárogrocki Biłkup przez Cefarzã Márcyanã v Leonã Papieżã/ áby mu to częgo prągnął pozwolił SkarJedn 183; SkarŻyw 207, 583; CzechEpPORz **3v; NiemObr 30, 64, 125; KlonŻal A4; żeby żaden o to do częgoby go iego chćiwość y požądliwość ciągnęła/ nie kuśił się/ y á by się też y kuśił/ żeby nie dowiodł ábo nie dołtąpił. Phil R, S2; wiele ich o to się kuśiło [quidem multi conati sunt]/ żeby porządną śpifáli hiftoriã o tych śprávách/ ktore się w nas wypełniły WujNT Luc 1/1, przedm 15, s. 102.*

W charakterystycznych połączeniach: kusić się bezpiecznie, darmo, mocą, pewno, pilnie, prozno (10), śmieie; kusić się dobywać (2), walczyć, wojować (2).

Przysłowie: Prozno się kuśić/ czym nie dano być. BierEz Pv, Pv.

2. Starać się coś osiągnąć, opanować, próbować czym zawładnąć; aspirare Mącz; adpugnare, tentare Cn (109) :

kusić się czego (1): takowym nic zdroźnego ani trudnego nieieft [...] wyiafzyby [!] się nierownych rzeczy kufili. KwiatKsiąż L2.

kusić się do czego [= czego] (1): [Tatarowie] do bufká się wielokróć kuśili przez błota/ bo tam wiele ludzi y dobytká w zăwárćiu było. BielKron 416.

kusić się do kogo [w tym: do kogo o co (1)] (2): Grekowie będąc ná then čás przeważni á mężni kuśili się o nię [węg] do niego [króla] BielKron 54v; SienLek 192.

kusić się o co (42): BierEz R4v; RejRozm 401; Diar 23; Bo tam gđzye kto co podka o wŹytko się kuśi. Ten kurá Iáłtrząbowi/ ten Chártowi chlebá/ Ten śnopki wlecze z gumná y koniowić trzebá. RejWiz 73v, 86v, 88, 90, 128v, 135; Tegoż czáfu Turcy się kufili o Melite zamek ná wyŹpie Morfkiei BielKron 235v, 54v, 197v, 269v, 311v; KwiatKsiąż N2; Aspirare ad rem aliquam, Kuśić się o niektorą rzecz Mącz 408d, 229c; OrzQuin R; Prot E2; RejAp 199v; BielSat G3; KuczbKat 395; RejZwierc 216, 217, 225v, 229v; PaprPan A4, Aa; bywa to poŹpolicie/ iż się nie mężnem Źercem o wielkie rzeczy kuŹã [ut animo parum forti res magnas aggrediantur] ći/ ktorzi się pyŹznemi á okrutnemi ludźiam podłęgo Źtanu Źtáwiã. ModrzBaz 47v, 45v; á o więŹŹe się y rowne rzeczy w ćierpliwoŹci S. y pokućie zá wielkie grzechy náŹe/ nie kuśiemy SkarŻyw 32, A5; A gdy się MoŹkwá we dwudzieŹtu tyŹięcy woŹŹká znowu dwa kroć o dobycie KieŹi kuśiła/ porázili ich náŹy StryjKron 782; CzechEp 269, 378; ReszPrz 7; Phil B4, E3; WyprPl C3v; GosłCast 71; ktory się napierwey o morze ná on čás ielŹcze nieobieŹdźzone kuśił/ y na nie się ośmielił. KlonFlis A3. Cf kusić się o co czym.

kusić się o co czym (1): ktorzy [rozbójnicy] fię iáko mogą/ zdráda y mocą/ o nię [pieniądze i złoto] kuřzą *SkarŻyw* 16.

W charakterystycznych połączeniach: kusić się pilnie, prozno (2), *śmiele; kusić się o rzecz(y)* (11), *o ziemię (ziemie)* (2)

Przysłowie: BierEz R4v; *RejRozm* 401; *KwiatKsiąż* L2; *Prot* E2; Kto wřzytkim řtrářzen wřzytkich fię bać muří/ Bo fię więcz krzywdá o nierowne kuři. *RejZwierc* 225v; *PaprPan* Aa; O nierówną fię niekuř: weřm tę rádě zdrową/ Pomni ná to/ że muru nie przebiieřz głowá. *WyprPl* C3v. [Ogołem 7 r.]

a. *Porywać się, czyhać, nastawać, targnąć się na co, na kogo; mierzyć, próbować się z kim; adpugnare, oppugnare aliquem, tentare* Cn (64) :

kusić się na kogo (4), *na co* (1): Wilk niegdy bárzo łáczen był/ A ná řłtryká řię kuřił *BierEz* P3v; *RejWiz* 43; A řpráwiedliwą pomřtę táki odnieřć muří/ Ktory fię ná cześć bogow y rodzicow kuři. *HistLan* F2v; *PaprPan* Aa2. *Cf kusić się na co z czym.*

kusić się na co z czym (1): Alexánder wielki nie miewał ludu wřzyřtkiego więcey czerdzieřć tyfiáć/ y řtytm fię kuřił ná wřzyřtek řwiát *BielSpr* 30v.

kusić się o kogo (55), *o co* (4): *RejJóz* H; *RejRozm* 405; *RejWiz* 92v, 102, 171v, Cc3; *RejZwierc* 86; nie vrodziłá nigdy Polřká Muřřilá/ który řye w Grodnie o Kázimiérzá Królá kuřił *OrzQuin* Q3; *Prot* D2v; *GórńDworz* K2; řadne dyabelřtwo oń fię kuřić nie będzie řmiáło. *RejPos* 78, 71v [3 r.], 115v, 145, 330v, 331 *marg*; Dwá řporni wilcy o fię fię nie kuřzą/ Owieczki nędzne ty weřnę dáć muřzą. *RejZwierc* 228v, 216v, 229v, 249v; iř to náciężłza ieřć ćierpieć/ gdyby fię kto o zdrowie moię kuřił/ y ono mi odiáć chciał. *CzechRozm* 231, 199, 229v, 230; *PaprPan* A3v, B, B3v, C2, D4v (13); ná ten cžas trudną wojnę wiedzli gdy fię o namožnieyřzego Krolá/ á o trzeciá řwiátá cześć/ iákoby o nowy řwiát kuřili [quasi novum mundum invaderent]. *ModrzBaz* 113; *KochOdpr* D3; *KochPs* 9; zá řywotá Báráká y Debory řaden fię nieprzyriáćiel/ iřz řyli w boiázni Bořey/ o lud Bořy niekuřił. *SkarŻyw* 560, 20, 392, 393, 408, 571; Bo ieřli fię tárgnie ná ludři: tedy fię potym y o Bogá táki kuřić będzie. *CzechEp* 207; *ArtKanc* K11v, R18v, S7v; *ActReg* 29; *Phil* C2, R; *KmitaSpit* B3v; *KlonWor ded* **2v, 58. *Cf kusić się o kogo czym.*

kusić się o kogo czym (1): Oppugnare aliquem pecunia, Pieniádzmi fię o kogo kuřić. *Mącz* 330b.

W charakterystycznych połączeniach: kusić się jawnie, prozno (2); *kusi się czart* (2), *szatan.*

Synonimy: 1. usiłować; 2.a. porywać się.

Formacje współrdzenne cf KUSIĆ.

Cf KUSZENIE SIĘ